

magyar királyi kormány megbízásából és támogatásával pilisi Ney Béla építész, miniszteri tanácsos, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tiszteleti tagjának szerkesztésében Steinhausz László, Heidrich László, Bayer Béla, Lázár Imre és Santho István közreműködésével Divald Károly műintézetének kiadásában jelent meg.

E műből vett képekben a magyar országházban alkalmazott iparművészeti részletek és berendezési tárgyak újabb sorozatát mutatjuk be olvasóinknak. A magyar országházáról szóló munka úgy nagysága, mint kiállítása tekintetében a külföldi monografiák mellett is megállja helyét.

ZICHY MIHÁLY. †

ÍRTA: DÖMÖTÖR ISTVÁN.

AMIKOR MANET már rég megcsínálta napfényes szenzációit, új vágányokon dacos hódítók vonultak a pikturába, de künn a nagy kulturákban, kívül a magyar határon épen úgy, mint itthon, a Biedermayer-többség még mindig novellának vette a képet, egy igen finom elme s különben pedig sokáig kevéssé ösmert, szürke professzor, a Walter Pater-ek, a Hevesi Lajosok szemével látott, s megírta Zichyról, amit ma írának, ha most jelennek meg frissen és újonnan és heves disputák ütköző pontjában, a Pusztítás Géniusának diádala.

Húsz és egynéhány éve lehet, s a szürke professzor Péterfy Jenő volt, aki észrevette, függetlenül mindenektől, hogy ebből a festésből mennyire kiesik a szín elementuma; mennyire nem egyszerre megértett jelenségnek hat az a nagy vászon, amely az akkortájt újfajta emberi vágyak, szociális megmozdulások izgatót levegőjében, mint Renan vagy Zola írásművei, a pápai letiltás bélyegét hordva magán, bejárta Európát; s amelynek szörnyű gyönyörűségeit, első tekintésre roppant komplikált értelmét, külön a közönség elé szánt kísérő levéllel védte és magyarázta Zichy, a műteremfal, a pemzlik és kartonok közt élő agitátor.

Rövid és tömör tanulmányt írt Péterfy, amelyre viszont ellenkritikák, ugyancsak erős meggyőződésű polémiák következtek a másik részről, azoktól, akik sűrű csoportokban és rajongva álltak és lengették kalapjukat a programpiktura előtt; azoktól, akik ép Zichy-

ben vélték, hogy tetőponthoz ér, amit romantikus iránynak nevez a műtörténet.

Izolált mondatok voltak, vagyis hatásukat tévesztők a Péterfy mondatai, ami érthető, nem csodálni való, ha az ember visszahelyeződik abba a korba, amely kor például mereven fölállította, mint egy mindenki számára egyformán ellenőrizhető pozitívumot, a „szép kép“ meg a „kész kép“ fogalmát.

Vezércikkek s a drámaíró szemével nézett, bizonyos megindítóan morális hatásokra épített jelenetek, továbbá a haladás szekere és rózsa-szín perspektívák, szóval programmok, súlyos térítő programmok nyomultak előtérbe, s a jó és jobb festő ott kezdődött, ahol mindezt az úgynevezett magasabb célt szolgálni tudta.

És mert így történt, mert fölcserélődtek a célok, önállótlan valamikké tolódtak hátra a festői értékek, súlytalanul hangzott, sőt hiábavalóan az a kemény és előkelő közbeszólás, amely Zichyvel szemben megjelölte azt, ami tulajdonképp a festés differenciálódása, s amit azóta beigazolt az új képirás, visszafelé pedig Goya-n át, mondjuk Benozzo Gozzoli-ig mindazok, akik nem valamely kor, hanem az egész piktura fejlődésében forduló pontok.

Világosan áll ma már, hogy nem az utóbbiakhoz illeszkedik a rajzolni indult s filozófussá nőtt magyar, a cár és udvarának nagyúri barátja, Zichy Mihály.

De amikor most együvé kerülnek róla adatok és különböző értékelések, amikor ezerekilencszázhatot számlálunk, visszanezünk és grand'seigneur arcképet rajzolunk a soká és

büszkén bolyongóról, irván, hogy nagy energiák lakoztak benne, de nem festőenergiák, hogy rajzolt, sokat s mégsem a vonal erejével fejezte ki, amit a dolgok rejtelmének mond Hokuszái, a csodásszemű japán: helyénvaló tán azt is megemlíteni, a szürke professzort, aki előljárt, elől és egyedül, mint az erős ember az Ibsen-drámákban.

*

Voltaképen ezzel csak egy mai látószögbe próbáltuk beállítani Zichy alakját, a mai érzés szerint, amely szubjektív megnyilatkozásokat keres a materiákkal ható művészetekben, s mindinkább eltávolodik attól az objektív,

akadémikusnak hívott rajztól, attól a grafikától, ahol nem jelentkezik önmagáért valónak a grafikai megcsinálás minden gyönyörűsége, nem fontos a grafikai él, hanem mellékcél, s ahol így pusztán eszközzé helyeződik le vonal és forma, mivelhogy ezért van, hogy objektív konstataciókat adja látott vagy kitalált dolgoknak. Idők változása, hogy az élet festői értelmezését értjük piktúra alatt, hogy másokra hull a verőfény aranya, és hogy messzireesőnek tetszik, pedig itt van, közel a hátunk mögött, amikor mindez másként volt: Zichy a rajz abszolút jelentménye, s grafikus lapjain, komor poémákhoz csinált komor kartonlapokon magyarázzák egy illusztráló kéz örök nyomaait.

AZ ORSZÁGOS IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁSAI.

A mult század negyvenes éveinek ipari mozgalma.

E címmel január hó 27-én és február hó 3-án előadást tartott az Iparművészeti Múzeumban Marchal Henrik dr. Alig van,

úgymond, történeti tény, mely annyira mutatná a politikai, társadalmi és gazdasági tényezők belső összefüggését, mint a Védőegyesület. Politikailag megmagyarázza az az ellentét, mely 1825 óta a haladást kívánó nemzet és a néphez ragaszkodó kormány közt fejlődött. Ez az ellentét annál élesebb, mert a kormány egyúttal az osztrák befolyást is képviseli. Széchenyi a kormány megnyerése által akarja mérsékelni a küzdelmet. Kossuth viszont élesebbé teszi az által, hogy az új eszmék végrehajtására új elemeket követel: az ipari és földművelő osztálynak nemcsak emberi, hanem alkotmányos jogokkal való fölruházását. Ezért volt a városok rendezése az 1843—44-iki diétán a két tábor igazi ütköző pontja. Kossuth már 1844 augusztus 24-én kimondta, hogy ha ez a rendezés nem sikerül, lehetetlenné válik a békés átalakulás, az újjászületés. Társadalmi tekintetben az eddig szegény, műveletlen polgári osztály növekedése iskolázás, olvasás által már is megtámadja a nemességnek kizárólagos monopoliumát. Már Széchenyi programjának egyik főpontja, a polgári osztály újjászervezése, a munka föltszabadtása, a céhek megszüntetése által. De már szocialista tanok is feltűnnek. Egy névtelen brosúra 1842-ben a létminimumot követeli minden munkás részére. Pesten nagyszámú és egyre szaporodó a munkás-népesség. 1842 január 9-én a a német szabólegények 1600-an, abbahagyták a munkát, megtámadják a városházát és noha a katonaság szétszórja

őket, csak akkor állnak megint munkába, amikor elfogott társaikat szabadon bocsátották. Végre gazdasági tekintetben a vámrendszer a döntő. Ennek kizárólagos célja, hogy Ausztria érdekeit szolgálja. Megkönnyíti az osztrák árúk behozatalát, a termények közül azokat bebocsátja, melyekre az osztrák iparosnak szüksége van, ezek kivételét azonban megnehezíti, hogy az osztrák gyárosok olcsón juthassanak a nyers anyagokhoz. Így a magyar vámsorompó nemcsak a magyar ipar fejlődését nehezítette meg, hanem a termelés értékesítésére is nyomást gyakorolt. Amíg tisztán a mezőgazdaság érdeke dönt, az országgyűlések e közbenső vám megszüntetését követelik, de hiába. Most, hogy az ipar is számbavehető és amellelt elsőrendű nemzeti érdek, Kossuth annak megvédését javasolja védővámokkal, 1842 őszén. Ezek azok a viszonyok, melyekben a magyar társadalomnak legnagyobb önálló vállalkozása, a Védőegyesület gyökerezett.

A régi Magyarország jellemző vonása a megosztás, az elzárkózottság nemcsak vidékek, hanem még inkább kulturfokok szerint. A rendi, felekezeti, nemzetiségi elszigeteltség okozta, hogy úgyszólván minden műveltségi korszak nyomai megmaradtak egymás mellett. Ezért általános a panasz, hogy itt nemzetegység nincs. Ezt az egységet az ősi alkotmányban a harcos osztály, a nemesség képviselte. Széchenyi volt az, aki a szellemi és anyagi munkát akarta melléje állítani, mint nemzetalkotó tényezőit. De ő továbbra is a régi kiváltságos osztály megmaradását óhajtotta. Azért gazdasági tekintetben a földművelés állott még nála első sorban. Politikai tekintetben pedig csak műveltségük után akarta jogokban részesíteni az ország többi lakosságát is. Így a fejlődés végbemeget, anélkül, hogy akár